

Voisé, Waldemar

Wydawnictwo jubileuszowe ku czci profesora Bonjour

Kwartalnik Historii Nauki i Techniki 4/1, 206-207

1959

Artykuł umieszczony jest w kolekcji cyfrowej Bazhum, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych tworzonej przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego.

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie ze środków specjalnych MNiSW dzięki Wydziałowi Historycznemu Uniwersytetu Warszawskiego.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

WYDAWNICTWO JUBILEUSZOWE KU CZCI PROFESORA BONJOUR

Edgar Bonjour, *Die Schweiz und Europa. Ausgewählte Reden und Aufsätze von Edgar Bonjour zu seinem 60 Geburtstag am 21 August 1958*. Herausgegeben von Freunden und Schülern. Basel 1958. Helbing und Lichtenhahn, s. 491.

Nazwisko profesora i rektora Uniwersytetu Bazylejskiego Edgara Bonjour znane jest w Polsce nie tylko historykom. Wielu zapewne pamięta słowa, którymi rozpoczął on swą wydaną w Zurychu w r. 1940 pracę pt. *Szwajcaria i Polska*: „W chwili, gdy Polska przeżywa okrutne doświadczenie losu, godzi się przypomnieć, że z krajem tym łączą nas stosunki szczególne i że mają one swą bogatą i piękną historię“.

W kraju niewiele zapewne było takich osób, które wiedziały o pojawieniu się tego wydawnictwa, a także o tym, że stanowiło ono treść publicznego odczytu wygłoszonego w chwili, kiedy Hitler znajdował się u szczytu sukcesów. Wtedy to właśnie, nie bacząc na niebezpieczeństwo grożące samej Szwajcarii, zabrał głos człowiek, który odczuwał obowiązek publicznego wystąpienia, choć z Polską nie łączyły go żadne szczególne węzły.

Okoliczności towarzyszące temu odczytowi przypominał niedawno profesor historii powszechnej Uniwersytetu Bazylejskiego Werner Kaegi: „Do niezapomnianych chwil Twojego pobytu w Bazylei należy ów wieczór pierwszej zimy wojennej, kiedy to potężna prasa szyderstwem obrzucała pokonaną Polskę. Przemówiłeś w przepelnionym Bernoullianum o Szwajcarii i Polsce: „W naszych oczach — mówiłeś — Polska to naród godny całkowitej niepodległości, naród zasługujący na szacunek, jak zresztą każdy inny naród w Europie“. A w dalszym ciągu profesor Kaegi przypomina: „Nigdy nie zapomnę błysku w oczach tego ambasadora wolnych Polaków... który potem po wielu przygodach dostał do rąk w Teheranie jako oznakę przyjaźni twoją książeczkę i w końcu — dotarłszy do Bazylei — gorączkowo rzucił pytanie: „Kto to jest pan Bonjour?“ („Basler Nachrichten“ z dnia 20 sierpnia 1958).

W ubiegłym roku Edgar Bonjour — który przed dziesięć laty odwiedził Polskę — obchodził sześćdziesięciolecie swych urodzin. Z tej właśnie okazji jego przyjaciele i uczniowie wydali omawiany tu zbiór. Zgromadzone w nim prace ugrupowano w pięciu częściach. Pierwsza omawia stosunek Szwajcarii do innych krajów (m.in. przedrukowano tu wspomnianą wyżej pracę o stosunkach polsko-szwajcarskich), druga dotyczy stanowiska Bazylei w obrębie szwajcarskiej federacji, trzecia zawiera szereg szkiców o postaciach różnych uczonych, mężów stanu itp., czwarta obejmuje prace okolicznościowe, wiążące się z różnego rodzaju uroczystościami, jubileuszami itp., a wreszcie piąta poświęcona jest historii szkolnictwa wyższego w Szwajcarii (głównie zaś dziejom Uniwersytetu Bazylejskiego).

Historyka nauki zainteresuje nie tylko ta ostatnia część książki, gdyż także w części trzeciej znajdzie on ciekawe szkice z dziejów historiografii, jak np. *Fryderyk Schiller jako historyk*, *Karol Ludwik von Haller* (gdzie autor przypomina postać żyjącego w Bernie u schyłku ancien régime'u historyka zwanego „odnowicielem nauki o państwie“), *Johannes Dierauer* (szkic dotyczy żyjącego na przełomie ubiegłego i bieżącego stulecia szwajcarskiego historyka), *Theodor Kocher* (rozprawia o dziele i życiu wielkiego berneńskiego eksperymentatora i chirurga) itd.

Ostatnia, piąta część książki zawiera cztery rozprawy: jedna z nich dotyczy historii szkolnictwa wyższego w Bernie, trzy pozostałe poświęcone są historii uniwersytetu bazylejskiego i dotyczą następujących problemów: założenia uniwersytetu, jego dalszego rozwoju oraz sprawy obsadzenia katedry historii po Jakubie Burckhardt'cie.

Bibliografia prac Edgara Bonjour zawiera poza tym wiele pozycji dotyczących historii historiografii w Szwajcarii i innych krajach, jak np. szereg prac dotyczących Johanna von Müllera itd.

Napisane pięknym językiem, studia profesora Bonjour ukazują zarówno olbrzymią erudycję autora, jak i gruntowną znajomość materiału, znajdującego się w archiwach nie tylko Szwajcarii, lecz i wielu innych centrów życia intelektualnego Europy.

Waldemar Voiśé

KORESPONDENCJA AMERBACHÓW

Die Amerbachkorrespondenz. Im Auftrag der Kommission für die Öffentliche Bibliothek der Universität Basel, bearbeitet und herausgegeben von Alfred Hartmann. V. Band — Die Briefe aus den Jahren 1537—1543. Mit Nachträgen zu Band I—IV, Registern, sechs Handschriftsproben und acht Gutachten Amerbachs. Basel 1958, Verlag der Universitätsbibliothek. S. XV+525.

Jeśli Bazylea zajmuje szczególnie doniosłe miejsce w historii europejskiego Renesansu, to rodzina Amerbachów zajmuje pozycję specjalną w historii Bazylei. Rodzina ta pochodziła z miasteczka Amerbach, skąd — po studiach w Paryżu i pobycie w Wenecji — przybył do Bazylei w r. 1478 drukarz Johann Welcker, znany odtąd (jak wykazały ostatnie badania), pod nazwiskiem Amerbacha. Sprzęgło się ono nierozzerwalnie z historią kultury przez zgorą sto lat, do roku 1591, tj. roku śmierci Bazylego Amerbacha.

Johann wydał w swej bazylejskiej oficynie w latach 1480—1512 z górą 70 dzieł, m. in. pierwsze kompletne wydanie św.św. Augustyna i Ambrożego, a do grona jego współpracowników należeli m. in. Erazm, Reuchlin, Dürer i inni uczeni oraz artyści. Urodzony w r. 1496 Bonifacy — człowiek niezwykle zdolny i starannie wykształcony — był profesorem prawa w Bazylei i syndykiem tego miasta. Jego syn, Bazyl (ur. 1533) piastował te same godności, przeszedł jednak do historii głównie jako fundator słynnego „gabinetu“, w którym zgromadził bezcenne dzieła sztuki.

Nic więc dziwnego, że obfita korespondencja tej rodziny (zresztą systematycznie gromadzona przez samych Amerbachów) stanowi od wielu dziesiątków lat pierwszorzędne źródło dla historyków kultury i nauki. Zważywszy zaś niezwykle ożywioną wymianę naukową polskich ośrodków z Bazyleą, również i polscy uczeni — badający wiek XVI — czerpią z tej korespondencji wiele informacji (Kalenbach, Miaskowski, Łempicki, Kot).

Na szczególną uwagę zasługują tu publikacje oryginalnych tekstów dokonane przez K. Miaskowskiego. Oprócz korespondencji innych — poza Fryczem Modrzewskim mniej znanych — Polaków z Amerbachem, ogłosił on komplet listów Łaskiego, którego jeden list do Amerbacha ogłosił już w XVII w. S. Gabbema (*Illustrum et clarorum virorum epistolae*), potem dwa listy